

Грилюк Сергій Михайлович,
начальник науково-дослідної
лабораторії соціально-гуманітарних
проблем кафедри суспільних наук
Національного університету оборони
України імені Івана Черняхівського

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕБУВАННЯ В УМОВАХ
ПРИМУСОВОЇ ІЗОЛЯЦІЇ (ПОЛОНІ)
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ
Й ОБОРОНИ УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАХОДІВ РЕІНТЕГРАЦІЇ
ОСОБОВОГО СКЛАДУ**

У сучасних умовах війни росії проти України гостро постало питання перебування військовослужбовців в полоні, дотримання росією конвенції щодо поводження з полоненими, подолання стигми щодо ставлення українського суспільства до полонених.

З власного досвіду участі в проведенні реінтеграційних заходів з особовим складом, який перебував в полоні, що практично всі військовослужбовці, що були повернуті в результаті обмінів з полону повідомляли про застосування до себе психологічного та фізичного тиску, відсутність належних умов утримання, недостатнє харчування, відсутність достатньої кількості води, нестача сну, неможливість повідомити свої сім'ї про перебування в полоні, відсутність належної медичної допомоги, порушення правил поводження з полоненими, постійна погрози фізичною розправою.

Аналізуючи інформацію про утримання полонених нами встановлено, що в своїй більшості полонені утримувались не в таборах для військовополонених, а в умовах слідчих ізоляторів на території росії в Брянській, Білгородській, Волгоградській, Воронежській, Курській, Ростовській областях, тимчасово окупованих Донецької, Запорізької, Луганської та Херсонської областей України. Хоча більшість повідомляє про заповнення ними карток полоненого, жоден не надав інформації про перебування в таборах для військовополонених за виключенням останнього етапу перебування в полоні на території казарм у місті Севастополі незаконно анексованої автономної республіки Крим.

На наш погляд відповідні злочинні дії з боку представників росії відносно військовополонених цілеспрямована, системна робота щодо формування у військовослужбовців Збройних Сил

України почуття меншовартості, образу Збройних Сил України як злочинної організації, співучасті у «злочинах» проти військовослужбовців росії та «народу донбасу», незаконного опору російським загарбникам. Практично більшість військовополонених повідомляють про те, що під час побиття удари наносилися суто по частинам тіла, які були закриті одягом, або по голові, але де є волоссяний покрив щоб не було видно побоїв.

Багаточисельні факти фізичних тортур відносно військовослужбовців Збройних Сил України, з використанням електричного струму, гумових палиць застосовувались з метою придушити опір та «зламати» волю полонених, водночас отримати більше інформації про військові підрозділи Збройних Сил України.

За повідомленнями тих, хто перебував в полоні у кожного з них брали письмову згоду про те, що вони більше не будуть застосовувати зброю проти військовослужбовців росії, і про те, що у разі повторного потрапляння у полон їх буде розстріляно. Крім того представники федеральної служби безпеки росії брали зобов'язання у військовополонених щодо їх подальшої співпраці зі службою та формували службові справи з наданням їм псевдо.

На наш погляд, зважаючи на агресивні дії та ведення війни росією проти України навіть після закінчення активної фази бойових дій буде залишатися значна ймовірність потрапляння військовослужбовців сектору безпеки та оборони України до ворожого полону і тому є актуальним розвиток системи реінтеграції особового складу, що перебував в умовах примусової ізоляції (полону).

За результатами анонімного опитування військовослужбовців щодо актуальних страхів значна частина респондентів (34%) повідомили про страх потрапити в полон та зазнати фізичних тортур, що свідчить про недостатню інформованість військовослужбовців про особливості поведінки в полоні, про положення відповідних міжнародних конвенцій щодо поводження з полоненими та їх прав і обов'язків. Є необхідність у різному форматі в залежності від видо-родової діяльності та функціональних завдань в системі психологічної підготовки особового складу Збройних Сил України запровадити цикл теоретичних занять щодо психології виживання, ухилення, опору та втечі з полону. Для особового складу підрозділів Сил спеціальних операцій, льотно-підйомного складу Повітряних Сил Збройних Сил України, розвідувальних підрозділів Сухопутних військ Збройних Сил України, екіпажів кораблів Військово-

Морських Сил Збройних Сил України проводити практичні тренінги для формування у особового складу моделі поведінки в умовах примусової ізоляції.

Задля ефективної діяльності щодо реінтеграції осіб, які перебували в умовах примусової ізоляції (полоні) за досвідом країн НАТО, зокрема США необхідно створити структуру з реінтеграції особового складу Сил безпеки та оборони у складі 6 підрозділів: адміністрація, кейспідрозділ, підрозділ дебриферів, підрозділ SERE-психологів, підрозділ інструкторів SERE, господарський підрозділ, науково-дослідну лабораторію.

В системі пост реінтеграційного супроводу осіб, які перебували в полоні необхідно врахувати наступні складові: медична підтримка та лікування (перша медична допомога, лікування хронічних захворювань та подальший медичний супровід); правова допомога (відновлення особистих документів, отримання правового статусу, реалізація права на правосуддя); соціальна допомога (вирішення низки питань пов'язаних з працевлаштуванням, забезпечення безпечних умов для життя, адаптація до соціуму) та психологічна допомога (індивідуальна або групова у поєднанні з фармакотерапією та соціальною підтримкою, враховуючи індивідуальні особливості особистості та індивідуальний підхід).

Дрозд Олексій Юрійович,
начальник управління соціально-
психологічної роботи Департаменту
кадрового забезпечення Національної
поліції України, доктор юридичних
наук, професор

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ВИЗНАЧЕННЯ СТАТУСУ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ

Повномасштабне воєнне вторгнення РФ в Україну, яке супроводжується активними бойовими діями, захопленням значних територій, загибеллю, пораненням і взяттям у полон значної кількості військовослужбовців з боку обох воюючих сторін обумовлює необхідність науково-теоретичної розробки і впровадження принципово нових підходів до законодавчого врегулювання правового статусу військовополонених.

Аналізуючи стан нормативно-правового визначення статусу військовополонених у першу чергу слід зауважити, що до недавнього часу, незважаючи на тривале збройне протистояння